

Typografie

5. Mezislovní mezery a vyplňování řádků

www.isspolygr.cz

Vytvořila:
Ivana Michálková
Vytvořeno dne: 21. 9. 2012

Integrovaná střední škola polygrafická,
Brno, Šmahova 110
Šmahova 110, 627 00 Brno

Interaktivní metody zdokonalující edukaci na ISŠP
CZ.1.07/1.5.00/34.0538

Typografie

DUM číslo: 5
Název: Mezislovní mezery
a vyplňování řádků

Strana: 1/8

Škola	Integrovaná střední škola polygrafická, Brno, Šmahova 110
Ročník	1. ročník (SOŠ, SOU)
Název projektu	Interaktivní metody zdokonalující proces edukace na ISŠP
Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0538
Číslo a název šablony	III/2 Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Autor	Ivana Michálková
Tématická oblast	Typografie
Název DUM	Mezislovní mezery a vyplňování řádků
Pořadové číslo DUM	5
Kód DUM	VY_32_INOVACE_05_OV_MI
Datum vytvoření	21. 9. 2012
Anotace	Dokument obsahuje vysvětlení, jak se upravují textové skupiny do odstavců pomocí mezislovních mezer

Pokud není uvedeno jinak, je uvedený materiál z vlastních zdrojů autora.

Mezislovní mezery

DTP programy pracují standartně se **základní mezislovní mezerou**, která je **třetinou stupně písma** (třetina čtverčíku u dvanáctibodového písma je 4 body). Nastavením šířky mezislovních mezer můžete řídit nejenom celkový vzhled vytištěného dokumentu, ale i jeho čitelnost, případně ovlivnit i rozsah sazby. Jelikož se vyplnění řádku provádí rozložením potřebného množství volného místa do mezer mezi jednotlivými slovy, platí, že čím více je mezer na řádku, tím spíše se jejich šířka přiblíží k základní mezislovní mezeře.

Nejběžnější způsob nastavení v procentech je definování „požadované“ velikosti (při 100 % je to zmíněná třetina) a „minimální“ a „maximální“ velikosti. Přípustná minimální velikost mezislovní mezery je čtvrtina čtverčíku. V procentuálním nastavení programu to bude tedy 75 %. Maximální mezislovní mezera může být půlčtverčík, který je 150 %.

*Správné nastavení mezislovních mezer:
min. 75 %, požadovaná 100 %, max. 150 %*

Zabarvení sazby je poměr potištěné a nepotištěné plochy vysazené stránky. Vliv na toto zabarvení má v první řadě použité písmo. Jeho duktus, šířka písmových znaků a poměr střední výšky písma vůči jeho celkové výšce. Správného vyvážení barevnosti stránky, vzhledem k typu, a stupni písma a šířce sazby, můžeme dosáhnout citlivým vyplňováním řádků. Zde již můžeme aktivně ovlivnit výsledek své práce, buď k dobrému, anebo také všechno zkazit. Vyplňování sazby se provádí mezislovními mezerami. Ty se sázejí buď v základní šíři, nebo se stahují (zmenšují), či rozpálují (zvětšují). Za staženou řádkou by neměla následovat řádka rozpálená a naopak.

*Chybné nastavení mezislovních mezer:
min. 100 %, požadovaná 200 %, max. 300 %*

Zabarvení sazby je poměr potištěné a nepotištěné plochy vysazené stránky. Vliv na toto zabarvení má v první řadě použité písmo. Jeho duktus, šířka písmových znaků a poměr střední výšky písma vůči jeho celkové výšce. Správného vyvážení barevnosti stránky, vzhledem k typu, a stupni písma a šířce sazby, můžeme dosáhnout citlivým vyplňováním řádků. Zde již můžeme aktivně ovlivnit výsledek své práce, buď k dobrému, anebo také všechno zkazit. Vyplňování sazby se provádí mezislovními mezerami. Ty se sázejí buď v základní šíři, nebo se stahují (zmenšují), či rozpálují (zvětšují). Za staženou řádkou by neměla následovat řádka rozpálená a naopak.

*Chybné nastavení mezislovních mezer:
min. 100%, požadovaná 300 %, max. 500 %*

Zabarvení sazby je poměr potištěné a nepotištěné plochy vysazené stránky. Vliv na toto zabarvení má v první řadě použité písmo. Jeho duktus, šířka písmových znaků a poměr střední výšky písma vůči jeho celkové výšce. Správného vyvážení barevnosti stránky, vzhledem k typu, a stupni písma a šířce sazby, můžeme dosáhnout citlivým vyplňováním řádků. Zde již můžeme aktivně ovlivnit výsledek své práce, buď k dobrému, anebo také všechno zkazit. Vyplňování sazby se provádí mezislovními mezerami. Ty se sázejí buď v základní šíři, nebo se stahují (zmenšují), či rozpálují (zvětšují). Za staženou řádkou by neměla následovat řádka rozpálená a naopak.

Pravidla sazby však často předepisují zúženou nebo pevnou mezeru. Sázečí programy umožňují vkládání takových mezer kombinací určitých kláves. Šířka takto vysazených mezer je dána stupněm písma. Při rozpálení nebo naopak kompresi řádku se šířka těchto mezer nemění.

Při sázení dbáme na to, aby mezislovní mezery byly pokud možno stejné. Sázečí programy jsou standardně schopny pracovat s těmito pevně nastavenými hodnotami mezislovních mezer:

- **zlomitelná mezer**a je standartní mezer a vkládaná mezerníkem, kterou počítač v případě potřeby může roztáhnout nebo stáhnout. U minusek je to $1/3$, u verzálek $1/2$ stupně písma.
- **nezlomitelná mezer**a není přímo dostupná na klávesnici. Počítač ji nemůže rozpálit ani stáhnout, zůstává stejná za všech okolností. Použitím nezlomitelné mezery odstraníme z konců řádků spojky a neslabičné předložky.
- **interpunkční mezer**a je dostupná pouze klávesovými zkratkami a měla by se sázet za tečkou, čárkou, dvojtečkou a středníkem. Její hodnota je $1/4$ velikosti stupně písma.
- **en-mezer**a je mezer a široká jako písmeno **n**.
- **em-mezer**a je mezer a o šířce 1 čtverčíku, nebo o šířce mínusky **m**. Používá se jako odstavcová zarážka.

*Em-mezer*a

slovní mezery

*En-mezer*a

slovní mezery

*Základní mezer*a

slovní mezery

*Zúžená mezer*a

slovní mezery

Především v novinách s úzkými sloupci můžeme často vidět špatně vyrovnané odstavce s bílými „řekami“ prázdného místa, přelévajícími se mezi řádky. Za „řeku“ která je nepěknou sazečskou chybou, jsou považovány již tři mezery pod sebou.

Text s vyznačenými „řekami“

Zabarvení sazby je poměr potištěné a nepotištěné plochy vysazené stránky. Vliv na toto zabarvení má v první řadě použité písmo. Jeho duktus, šířka písmových znaků a poměr střední výšky písma vůči jeho celkové výšce. Správného vyvážení barevnosti stránky, vzhledem k typu, a stupni písma a šířce sazby, můžeme dosáhnout citlivým vyplňováním řádků. Zde již můžeme aktivně ovlivnit výsledek své práce, buď k dobrému, anebo také všechno zkazit. Vyplňování sazby se provádí mezislovními mezerami. Ty se sázejí buď v základní šíři, nebo se stahují (zmenšují), či rozpalují (zvětšují). Za staženou řádkou by neměla následovat řádka rozpálená a naopak.

Mezipísmenové mezery

Obecnou vlastností DTP programů je snaha vyplňovat řádky i změnou mezer mezi písmeny. Tuto vlastnost omezíme nastavením hodnot prostkání opět ve všech třech parametrech na 0 %.

Odstavec vysazený bez prostkání

Zabarvení sazby je poměr potištěné a nepotištěné plochy vysazené stránky. Vliv na toto zabarvení má v první řadě použité písmo. Jeho duktus, šířka písmových znaků a poměr střední výšky písma vůči jeho celkové výšce. Správného vyvážení barevnosti stránky, vzhledem k typu, a stupni písma a šířce sazby, můžeme dosáhnout citlivým vyplňování řádků. Zde již můžeme aktivně ovlivnit výsledek své práce, buď k dobrému, anebo také všechno zkazit. Vyplňování sazby se provádí mezipísmennými mezerami.

Odstavec vysazený s volným prostkáním (5 %)

Zabarvení sazby je poměr potištěné a nepotištěné plochy vysazené stránky. Vliv na toto zabarvení má v první řadě použité písmo. Jeho duktus, šířka písmových znaků a poměr střední výšky písma vůči jeho celkové výšce. Správného vyvážení barevnosti stránky, vzhledem k typu, a stupni písma a šířce sazby, můžeme dosáhnout citlivým vyplňování řádků. Zde již můžeme aktivně ovlivnit výsledek své práce, buď k dobrému, anebo také všechno zkazit. Vyplňování sazby se provádí mezipísmennými mezerami.

Odstavec vysazený s velmi volným prostkáním (10 %)

Zabarvení sazby je poměr potištěné a nepotištěné plochy vysazené stránky. Vliv na toto zabarvení má v první řadě použité písmo. Jeho duktus, šířka písmových znaků a poměr střední výšky písma vůči jeho celkové výšce. Správného vyvážení barevnosti stránky, vzhledem k typu, a stupni písma a šířce sazby, můžeme dosáhnout citlivým vyplňování řádků. Zde již můžeme aktivně ovlivnit výsledek své práce, buď k dobrému, anebo také všechno zkazit. Vyplňování sazby se provádí mezipísmennými mezerami.

Odstavec vysazený s velmi těsným prostkáním (-10 %)

Zabarvení sazby je poměr potištěné a nepotištěné plochy vysazené stránky. Vliv na toto zabarvení má v první řadě použité písmo. Jeho duktus, šířka písmových znaků a poměr střední výšky písma vůči jeho celkové výšce. Správného vyvážení barevnosti stránky, vzhledem k typu, a stupni písma a šířce sazby, můžeme dosáhnout citlivým vyplňování řádků. Zde již můžeme aktivně ovlivnit výsledek své práce, buď k dobrému, anebo také všechno zkazit. Vyplňování sazby se provádí mezipísmennými mezerami.

Kontrolní otázky:

1. Jaká je základní mezislovní mezera?
2. Jakým způsobem ovlivňujeme vyplnění řádků?
3. Vyjmenuj druhy mezislovních mezer.

Zdroje:

Ing. POP Pavel, FLÉGER Jindřich, POP Vladimír. Sazba1: Ruční sazba. Vydání druhé. Praha: SPN, 1989. 185 stran.
ISBN 85-30-44/2.

KAPLANOVÁ Marie a kolektiv. Moderní polygrafie. Vydání druhé. Praha 2: Svaz polygrafických podnikatelů, 2010. 391 stran.
ISBN 978-80-254-4230-2.

BERAN Vladimír a kolektiv. Aktualizovaný typografický manuál. Vydání páté. Praha: font, 2007. 120 stran.